

El sermó de la caiguda de Roma

Jérôme Ferrari

Com a testimoni dels orígens –com a testimoni de la fi– hi ha sempre aquesta fotografia, feta l'estiu de 1918, que Marcel Antonetti s'havia mirat obstinadament tota la vida per desxifrar-hi en va l'enigma de l'absència. Hi surten els seus cinc germans i germanes amb la mare. Al voltant tot és d'un blanc lletós, no s'hi veuen ni el terra ni cap paret, i semblen tots suspesos com espectres en l'estranya boira que aviat se'ls empassarà i els esborrarà. La mare seu vestida de dol, immòbil i atemporal, amb un mocador fosc al cap, les mans planes a la falda, i té la mirada fixa amb tanta intensitat en un punt situat més enllà de l'objectiu que fa l'efecte que és indiferent a tot el que l'envolta –el fotògraf amb els seus instruments, la llum de l'estiu i els fills, el petit Jean-Baptiste, que duu al cap una boina amb borla i se li aferra espantat, encabit en un vestit de mariner massa estret, les tres filles grans, totes tibades i endiumenjades, en línia darrere d'ella, amb els braços enganxats al cos, i, tota sola en primer pla, la més petita, Jeanne-Marie, descalça i esparracada, que amaga la carona pàl·lida i sorruda rere unes llargues grenyes de cabells negres. I cada vegada que topa amb la mirada de la seva mare, Marcel té la imperiosa certesa que ell li està destinat i que ella llavors ja buscava més enllà, fins als llimbs, els ulls del fill que encara havia de néixer i que no coneix. Perquè en aquesta fotografia, feta un dia canicular de l'estiu de 1918, al pati de l'escola on un fotògraf ambulat ha estès un llençol blanc entre dos cavallets, Marcel contempla sobretot l'espectacle de la seva pròpia absència. Tots aquells que aviat l'envoltaran d'atencions, potser d'amor, hi són, però de fet ningú no pensa en ell ni el troba a faltar. Han tret la roba de mudar que no es posen mai de dins d'un armari farcit de naftalina i han hagut de consolar Jeanne-Marie, que només té quatre anys i encara no disposa ni de vestit nou ni de sabates, abans de pujar tots junts cap a l'escola, segurament contents que per fi passi alguna cosa que els arrenqui un instant de la monotonia i de la solitud d'aquells anys de guerra.

[...]

No sabem, de fet, què és un món ni de què en depèn l'existència. En algun lloc de l'univers hi deu haver gravada la llei misteriosa que regula la gènesi, el creixement i la fi dels mons. Sí que sabem, però, això: perquè sorgeixi un món nou, primer cal que en mori un d'antic. I sabem també que l'interval que els separa pot ser infinitament curt o al contrari tan llarg que els homes han d'aprendre durant dècades a viure en la desolació per acabar infal·liblement descobrint que no poden i que, a fi de comptes, no han viscut. Potser fins i tot podem arribar a reconèixer els senyals gairebé imperceptibles que anuncien que un món acaba de desaparèixer, no el xiulet dels autobusos per damunt les planes devastades del Nord, sinó l'accionament d'un obturador que amb prou feines altera la llum radiant de l'estiu, la mà menuda i resseca d'una noia que tanca sense fer soroll, en plena nit, una porta a allò que no hauria hagut de ser la seva vida, o la vela quadra d'una nau que solca les aigües blaves del Mediterrani, a la mar d'Hipona, portant des de Roma la inconcebible notícia que uns homes encara existeixen però que el seu món ja no hi és.

[...]

L'alba resplendeix amb una llum tan intensa que deixa enlluernada la memòria dels homes, i els records dolorosos s'entreguen al reflux de les tenebres, que en esvanir-se se'ls emporten. Al capdamunt de la cúpula de Sant Isaac, les mans níviies del crist pantocràtor subjecten l'ogiva d'un obús que no ha explotat, suspès en l'aire com una ploma de colom blanc. Cal viure i oblidar de pressa, i deixar que la llum desdibuixi el perfil de les tombes. Als voltants del monestir de

Montecassino, les llargues trenes dels soldats del Goum surten de sota terra com flors exòtiques i una brisa suau d'estiu les bressola, a les platges de Letònia les onades grises del Bàltic han anat polint els ossos dels nens enterrats a la sorra formant unes estranyes joies d'ambre fòssil, a les valls assolellades Sulamita no es girarà vers el rei que en va la crida, no tornarà d'on ara s'enlaira la pols dels seus cabells cendrosos, la terra verda de sadolla de teixit i de carn esquinçats, és plena de cadàvers i reposa tota damunt dels ossos trencats, però l'alba ja resplendeix i en l'esclat de llum els cadàvers oblidats es converteixen en l'humus fèrtil del món nou. Com hauria pogut conservar Marcel el record dels morts si, després de la lenta gestació de la guerra, davant seu es projectaven per primera vegada els camins lluminosos d'aquell món nou? Tothom qui era viu estava cridat a la tasca fervent de reconstrucció, i Marcel era viu, ebri de possibilitats infinites, a punt per emprendre el viatge, els ulls abrasats de llum, tot ell endavant cap a un futur que per fi havia fet desaparèixer la mort. El món nou reclutava empleats, els enviava a les colònies a extreure la matèria que li calia per erigir-se àvid i gloriós, era d'una voracitat insaciabile que exigia buidar les mines, les selves i els altiplans.

[...]

Agustí està a punt de morir a la ciutat que des de fa tres mesos assetgen les tropes de Genseric. Potser l'única cosa que va passar l'agost de l'any 410 a Roma va ser l'estremiment d'un centre gravitatori, les vibracions d'una petita esquadra que finalment ha empès els vàndals a través d'Espanya i, travessant els mars, ha arribat fins a sota els murs d'Hipona. Agustí és al límit de les seves forces. Les privacions l'han afeblit i no pot ni aixecar-se. Ja no sent els clams de l'exèrcit vàndal ni les veus atemorides dels fidels que s'han amagat a la nau. Amb l'ànim esgotat, li sembla que la catedral torna a ser un port encalcat de llum i de silenci protegit per la mà de Déu. Aviat els vàndals investiran Hipona. Hi entraran els cavalls, la brutalitat i l'heretgia arriana. Potser destruiran tot el que temps enrere hi ha estimat en la seva feblesa de pecador, però ha predicat tant sobre la fi del món que no se n'hauria de preocupar gens. Molts homes moriran, les dones seran violades, el mantell dels bàrbars es tenyirà un cop més de sang. Al terra on reposa Agustí hi ha gravat pertot l'Alfa i l'Omega, el símbol de Crist, i ell el toca amb la punta dels dits. La promesa de Déu no acaba mai d'acomplir-se i l'ànima agonitzant és feble, vulnerable a la temptació. Quina promesa pot fer Déu als homes, Ell que els coneix tan poc que va restar sord a la desesperació del Seu propi fill i que tampoc no els va entendre convertint-se en un d'ells? I com podrien refiar-se els homes de les Seves promeses si Crist mateix va desesperar de la seva pròpia divinitat? Agustí tremola sobre el marbre fred i, just abans d'obrir els ulls a la llum eterna que resplendeix sobre la ciutat que cap exèrcit no vencerà mai, pensa angoixat que tots aquells fidels que ploraven i que el sermó de la caiguda de Roma no pogué consolar potser havien entès les seves paraules millor que ell mateix. Certament els móns passen, l'un rere l'altre, de tenebres en tenebres, i potser aquesta successió no significa res. És una hipòtesi insuportable que li encén l'ànima, i Agustí sospira, ajagut entre els seus germans, i s'esforça per girar-se cap al Senyor, però només veu l'estrany somriure amarat de llàgrimes que temps enrere la candidesa d'una noia desconeguda li oferí, per donar testimoni de la fi, i també dels orígens, perquè són un únic i mateix testimoni.

Ferrari, Jérôme. *El sermó de la caiguda de Roma*. Barcelona: La Magrana, 2013.

Traduït per Marta Marfany